# İlkokul ve Lise Düzeyinde Karma Eğitim Ortamlarının Kullanılması: Bir Durum Çalışması

Zeynep AKIN [1]
MEB

Bünyamin BAVLI [2]
Yıldız Teknik Üniversitesi

## Özet

2012 yılında TBMM tarafından 6287 sayılı kanun ile okulların bazı özelliklerine ilişkin verilen maddede ilkokul, ortaokul ve lise binaların ayrı binalar olması gerektiği, ancak imkân ve şartlar elverişsiz olması durumunda ortak bina kullanılabileceğine dair maddeye yer verilmiştir. 2015 yılında ise yapılan özel öğretim kurumları standartlar yönergesinde özel okullarda farklı kademe öğrencilerin ortak binada eğitim alabilmesine yönelik madde güncellenmesi getirilmiştir. Güncellenen bu madde ile ülkemizde yer alan özel eğitim kurumlarının bir kısmında ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilerin ortak binalarda eğitim aldığı görülmektedir. Bu durumda bu araştırma ile ilkokul ve lise düzeyinde karma eğitim ortamlarının kullanılmasının araştırılması incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Ankara il merkezinden uygun örnekleme yoluyla seçilen bir okulda okuyan ilkokul ve lise öğrencileri ile ilkokul öğretmenleri oluşturmuştur. Görüşme soruları araştırmacı tarafından geliştirilerek ve uzman görüşleri alınarak düzenlenmiştir. İlgili izin işlemleri tamamlandıktan sonra iki sınıf öğretmeni, altı lise öğrencisi ile bireysel görüşmeler ve altışar kişiden oluşan toplamda 12 öğrenci oluşan iki farklı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya toplamda 20 katılımcı dâhil edilmiştir. Bu araştırma, nitel yöntemlere dayalı bütüncül bir tek durum çalışması olup ulaşılan veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ilkokul ve lise düzeyi öğrencilerinin ortak bina kullanmalarının fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkilerinin olduğu aynı zamanda istenmeyen öğrenmelerin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda lise öğrencilerinin kendi seviyelerinde eğitim alabileceği ayrı binada eğitim almak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** okul binaları, farklı yaş grupları, ilkokul ve ortaöğretim öğrencileri

## Giriş

Eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü yer olan "okul" ile okullar içinde yer alan "sınıf" eğitimin fiziki alanda gerçekleştirildiği kısımlardır. Bu fiziki kısımlarda yer alan aydınlatma, ses, bina şartları, ısınma da eğitimde önemli etkenleridir (Aydoğan, 2012). Fiziksel çevre ile ilgili olarak eğitim alanlarının kullanımı, binanın iç ve dış tasarımları ve okul içinde yer alan eşyalar ilk etapta bilinenlerdir (GospelWeeklies, 2023).

Okul yapımı basit ve kısa zamanlı bir iş olmamasından kaynaklı olarak yapılan bir okulun 50 yıllık kullanım süresinin olması gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple okul binasının yapımında bakanlık, öğretmen, veli ve toplum görüşlerinde çeşitli farklılıklar yer almaktadır (Education Northwest, 2022). Ancak okul binasının temeli üç yapıya dayanmaktadır. Bunlardan birincisi okulun bahçe içerisinde yer alan fiziksel yapısı, ikincisi eğitim-öğretimin sağlandığı ortam ve son olarak üçüncüsü etkileşimin olduğu toplumsal ve fiziksel çevredir (GospelWeeklies, 2023).

Liao (2010) yaptığı araştırmasında okul donanımının eğitimsel sonuçları ile ilişkisini incelemiştir. Bu araştırmaya göre okul donanımının niteliğinin öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları, öğrencilerin öğrenmeye karşı tutumları ve akademik başarıları ile pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karasolak (2009) üç farklı okulda öğrenci ve öğretmenlerle okulların bina ve bahçeleri hakkında bilgi toplamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre okul bina ve bahçesinin genel görünümünün ve fiziki mekân uygunluğunun, eğitim-öğretim için önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır. Okulun binasının ve

[1] Sorumlu Yazar. MEB, zeynepakin0618@gmail.com
[2] Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, bbavli@yildiz.edu.tr, ORCID:0000-0002-7274-0935,

bahçesinin yeterli olduğunu düşünenler daha olumlu cevaplar verdikleri görülürken yeterli olmadığını düşünen öğretmen ve öğrenciler daha olumsuz cevaplar verdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Başar (2003) araştırmasında okul binalarının büyük bir çoğunluğunun konutlar arasına sıkıştığını ve ses kirliliği, çevre kirliliği gibi etkenlere maruz kaldığını ve yapıların donanımsal olarak yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çabuk (2006) ise çalışmasında "Soğuk" renklerin çevreleyici etkisinin mekânın dar algılanmasına sebep olduğu ve bu durumun kişiler için olumsuz etkiye neden olduğu sonucuna ulaşmıştır.

11 Nisan 2012 tarihinde TBMM tarafından 6287 sayılı kanun ile 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimine yani 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiştir (MEB, 2012). Türkiye'de ise ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim (lise) olmak üzere zorunlu eğitim 12 yıldır (MEB, 2012). 6287 sayılı kanunun 24. maddesine göre okulların durumu şu şekilde belirlenmiştir. "İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir." (Kanun, 2012). Maddeye göre zorunlu haller dışında kademelerin okul binalarının ayrı olmasına karar verilmiştir. 2015 yılında yapılan özel öğretim kurumları standartlar yönergesine özel okullarda farklı kademe öğrencilerin ortak binada eğitim alabilmesine yönelik madde güncellenmiştir. 2015 yılında yayınlanan kanun ile özel okullarda ilkokul-ortaokul-lise binalarının birbirinden ayrı olması gerektiği maddesi kaldırılmış olup "her kurumun bir müdür tarafından yönetilmesi esastır. Ancak, bir kurucuya ait aynı bina veya kampüste bulunan a) okul öncesi eğitim kurumu ile ilkokul ve ortaokul, b) ortaokul ile ortaöğretim okulu, c) birden fazla ortaöğretim okulu bir müdür tarafından yönetilebilir." ifadesine yer verilmiştir (MEB, 2015, s. 22).

Durmuşçelebi ve Bilgili'nin (2014) 2012-2013 yılında uygulamaya koyulan eğitim sisteminin ve karşılaşılan sorunların neler olduğunun incelendiği araştırmada Türkiye'nin seçilen 14 ilinden katılan öğretmen ve yöneticilerle çalışma yürütülmüşlerdir. Bu çalışma ile farklı yaş gruplarının aynı okul binasının kullanmasının sonucunda okulda istenmeyen sonuçlar doğurduğu sonucuna ulaşmışlardır. Heterojen bir yaş dağılımın mevcut olduğu okulların aynı bahçenin beraber kullanılması istenmeyen kazaların meydana gelmesine neden olabilmektedir. Ortak oyun alanı kullanımında istemeyen kazaların meydana gelmesi yaşı daha küçük olan öğrencilerin özgüvenlerini kaybetmesine ve cesaretsiz olmalarına neden olan mağduriyetler yaşanmaktadır. Ayrıca katılımcılar farklı yaş gruplarının aynı sınıfı, okulu paylaşmalarından kaynaklanan gelişim sorunlarının olduğunu belirtmişlerdir.

Bu bilgiler çerçevesinde ilkokul ve lise düzeyinde karma eğitim ortamının kullanılmasının öğrenciler ve öğretmenlerden elde edilen veriler ile analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma öğretmenlerin ve ilkokul ve ortaöğretim öğrencilerinin aynı okul binasını kullanmasına bağlı olarak yaşadıkları durumların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

## Yöntem

Bu araştırmada seçilen öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması derinlemesine bilgi toplanması amacıyla kullanılan gerçek yaşam örneğidir. Bu desende bilgi toplamak amacıyla çoklu bilgi kaynakları tercih edilmelidir (Creswell, 2012 ve Yin, 2017). Durum çalışmasına yönelik araştırmalarda birden fazla desen bulunmaktadır. Bütüncül tek durum deseni tek analiz birimiyle yürütülen desendir (Yin, 2017). Bunlar bir okul, bir grup, bir program, bir birey veya bir süreç olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Creswell (2012) nitel araştırma sürecini araştırmanın problemini belirleme, yazılı eserleri gözden geçirme, araştırma için bir amaç belirleme, veri toplama, verileri analiz etme - yorumlama ve raporlama - araştırmayı değerlendirme olarak açıklamıştır. Yin (2009) ise durum çalışmasında olması gereken beş maddeyi bir çalışmanın soruları, eğer önerileri varsa, önerileri, analiz birimleri, verileri önermelere mantıklı bağlama bulguları ve yorumlama kriterleri olarak açıklamaktadır.

Bu çalışmanın durumunu Ankara ilinde seçilen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir özel okulda eğitim alan ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri, ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencileri ve ilkokul 1. ve 2. sınıf düzeyinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenler oluşturmaktadır. Bu durumda örneklemin seçilen bir okul olması ile

çalışmanın deseni Yin'in bütüncül tek durum deseni tercih edilmiştir. Bu çalışmada örneklem, seçilen okulda eğitim alan öğrenciler ve 1. ve 2. sınıf seviyesinde görev yapmakta olan öğretmenlerle yürütüldüğü için araştırmacı tarafından tek durum deseni ile çalışmanın uygun olacağına karar verilmiştir.

*Çalışma Grubu*

Araştırmanın örneklemi, uygun örnekleme çeşitlerinden uygun örnekleme yolu ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme yönteminde araştırmacı tarafından ulaşılması kolay bir durum seçilir ve genellikle zaman ve kaynak kısıtlılığının fazla olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Kılıç, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılının 2. döneminde seçilen bir özel okuldaki ilkokul 1. ve 2. sınıf seviyesinde sınıf öğretmenleri, ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri ve ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin 1'i erkek ve 1'i kadın olmak üzere toplamda 2 öğretmen katılmıştır. Ortaöğretim kademesinde yapılan bireysel görüşmelerde katılımcıların 3'ü erkek ve 3'ü kadın olmak üzere toplamda 6 öğrenci katılmıştır. İlkokul 3. ve 4. sınıf düzeyinde yapılan odak grup görüşmesinin birinci görüşmesine 6 erkek ve ikinci görüşmesine 6 kız olmak üzere toplamda 12 öğrenci araştırmaya dâhil olmuştur. Bu durumda araştırmaya toplamda 20 katılımcı dâhil olmuştur.

*Verilerin Toplanması*

Durum çalışmalarında veri toplamanın çeşitlendirilmesi derinlemesine bilgi toplamak için önemlidir. Bu sebeple bu çalışmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeler ise bireysel görüşme ve odak grubu görüşmesi olmak üzere iki farklı yöntemle gerçekleştirilmiştir.

Veriler 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde araştırma için seçilen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir özel okuldan bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmesi şeklinde yüz yüze görüşülerek veriler toplanmıştır. Odak grup görüşmeleri altı kişilik oluşturulan iki grup ile farklı zamanlarda bir araya gelerek kullanılmayan bir sınıfta gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ders saatlerinde yapılmış olup her bir görüşme 40 dakika sürmüştür. Bireysel görüşmeler öğretmen ve öğrencilerin uygunluk durumuna göre ders saatlerinde ve ders sonralarında gerçekleştirilmiştir. Bireysel görüşmeler ortalama 35-40 dakika sürmüştür. Bireysel görüşmeler araştırmaya katılan ilkokul 1. ve 2. sınıf düzeyindeki öğretmenlerle bu seviyedeki öğrencileri hakkında görüşmelerle ve ortaöğretim seviyesindeki öğrenciler ile görüşülerek gerçekleştirilirken odak grup görüşmesi yaş grubunun daha küçük olması ve daha hızlı veri toplanması amacıyla ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden veri toplarken tercih edilmiştir. Hem bireysel görüşmeler hem de odak grup görüşmesi için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanarak gerçekleştirilmiştir. Her iki görüşme türünde de veriler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Bu kayıt cihazları ve görüşme esnasında tutulan notlar bir araya getirilerek transkript oluşturma süreci tamamlanmıştır. Veriler nisan ve mayıs – 2023 ayları içerisinde toplanmıştır.

*Geçerlik ve Güvenirlik*

Görüşme formunun geçerliliğini sağlamak için iki uzmandan uzman görüşleri alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılarak son haline getirilmiştir. Analizlerin yapılması aşamasında ise 2 uzman ve 2 doktora öğrencisinden görüşler alınarak kod-kategori-tema oluşturma sürecine katkı sağlanmıştır. Ayrıca soruların açık ve anlaşılır olmasına ve görüşme kurallarına dikkat edilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür.

Çalışmada bulgular kısmında katılımcıların görüşleri doğrudan ve nesnel ifadelerle verilmiş ve herhangi bir yorum katılmamıştır. Veri toplama sürecinde elde edilen tüm bulgular transkript edilmiştir.

Nitel veri analizi genellikle üzerinde çalışılan verinin basit bir analizi (gözden geçirme, özetleme) ile ayrıntılı analizinin (kategorilerin detaylandırılması, verilerin tanımlanması) birleştirilmesidir. Bunun amacı

genellikle var olan verileri tanımlayarak, en ince ayrıntısına kadar betimleyerek veya değişik verileri kıyaslayarak ortak açıklamalara ulaşmaktır. (Creswell, 2013; Flick, 2013).

Araştırma kapsamında elde edilen odak görüşmesi verileri ve bireysel görüşme verilerinin çözümlenmesinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analiz tekniği ile analiz sırasında veriler kodlanmıştır. Kodlamanın amacı, ortak bir fikir ve bunun sonucunda daha kapsamlı temalar geliştirmek için birbirine bağlı kodları bir araya getirmektir (Creswell, 2013). Bu analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini açık bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir ve amaç elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Miles ve Huberman, 1994). Bu sebeple her bir veriye ait transkriptler oluşturulmuş ve kod- kategori- tema oluşturulma süreci tamamlanmıştır.

Odak grup ve bireysel görüşmelerden elde edilen veriler transkript haline getirildikten sonra her veriye yönelik olarak kodlar oluşturulmuş ve bu kodların oluşmasını sağlayan ifadelere yer verilmiştir. Uygun kodlar gruplandırılarak kategoriler oluşturulmuş ve kategorilerin anlamlı olanları bir araya getirilerek temalar hazırlanmıştır.

*Etik Konular*

Çalışmaya başlanılmadan önce Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları etik kurulundan izin alınmıştır. Çalışmanın geçerlik ve güvenirliğini artırmak için araştırmaya katılım tamamen gönüllük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiş olup gönüllü katılım formu katılımcılara sunulmuştur. Öğrencilerin yaşlarının 18 yaşından küçük olması sebebiyle velilerinden veli izin formu ile her bir velinin onayı alınmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler ve ses kayıtları araştırmacı tarafından sadece çalışma için kullanılacak olup başka hiçbir yerde hiçbir şekilde kullanılmayacaktır ve böyle bir durum olması halinde ulaşılabilmesi için iletişim bilgileri katılımcılarla paylaşılmıştır. Araştırmacılara ait bulgular araştırmacı tarafından kişilere yönelik oluşturulan kodlar kullanılarak sunulmuştur.

## Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin transkriptleri çıkarılarak bu transkriptlere göre kodlar oluşturulmuştur. Elde edilen kodlar uygun kategoriler altında birleştirilmiş ve kategorilerden temalar oluşturulmuştur. Bu bağlamda etkenler, etkiler ve beklentiler olarak üç temaya ulaşılmıştır.

### *Karma Eğitim Ortamlarının Kullanımında Katılımcıların Etkenlere Yönelik Görüşleri*

Öğrenci ve öğretmenlerle yürütülen görüşmelerin verileri analiz edildiğinde "etkenler" teması altında "fiziksel etken" ve "psikolojik etken" başlıklarında kategoriler oluşmuştur. Bu başlıklar altında katılımcıların fikirlerine yönelik bulgular sunulmuştur.

***Fiziksel etken.*** Katılımcılardan ilkokul öğrencilerinin bazıları (Ö1, Ö2, Ö6) fiziksel etkene maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumu Ö6 kodlu öğrenci "öğretmenim ben genellikle merdivenlerde yavaş yürüyorum onlar gelip hadi hadi deyip beni itekliyorlar." olarak ifade etmiştir. Benzer şekilde ilkokul öğrencilerinden Ö11 kodlu öğrenci "bahçede biz oyun oynarken topumuzu alıp kaçıyorlar." Şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan bazı ilkokul ve ortaöğretim öğrencileri (Ö10, Ö11, Ö12, Ö16, Ö17, Ö18) fiziksel şiddetin olduğundan bahsetmişlerdir. Bu durumu ilkokul öğrencilerinden Ö10 "beni bir gün itekleyip düşürdüler. Elim kanadı." Diyerek ifade etmiştir. Benzer şekilde Ö12 "hiç güzel değil. Hep bize vuruyorlar." Diyerek düşüncelerini açıklamıştır. Ortaöğretim öğrencilerinden Ö16 kodlu öğrenci "hocam boylarına bakmadan bize dikleniyorlar. Bazen dövesim geliyor. Ama vurmuyorum" şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre ilkokul öğrencileri ile ortaöğretim öğrencileri arasında gelişimsel farklılıklar olduğu görülmüştür. Ö18 kodlu ortaöğretim öğrencisi "onlar çok küçük hocam.

Ezeceğim diye korkuyorum." ve benzer şekilde Ö16 kodlu ilkokul öğrencisi "hocam merdivenlerden aşağı inerken bazen görmüyorum. Çok küçükler ve fark edemiyorum." cümlesi ile durumu açıklamışlardır.

***Psikolojik etken.*** Karma eğitim ortamlarının kullanımında katılımcılardan ortaöğretim ve ilkokul öğrencileri (Ö2, Ö5 ve Ö13) zorbalık olduğunu ifade etmişlerdir. Ö2 ve Ö5 kodlu ilkokul öğrencileri zorbalıkla ilgili sırasıyla "öğretmenim. Ben hiç sevmiyorum. Bizimle hep dalga geçiyorlar. "Küçük - küçük" diye arkamızdan bağırıyorlar." ve "öğretmenim ben gözlük kullanıyorum. Bana sen göremezsin, sen yapamazsın diyorlar." olarak ifade etmişlerdir. Ö13 kodlu ortaöğretim öğrencisi ise "küçücük boylarıyla yanımızdan geçerken bize diklenmeye çalışıyorlar hocam. Biz hiçbir şey yapmıyoruz." diyerek görüşlerini açıklamışlardır.

Karma eğitim ortamlarının kullanımında psikolojik etkenlerden bir diğeri ise istenmeyen öğrenmeler olduğu görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak Ö7 kodlu öğrenci "onlar hep küfür ediyor ediyor öğretmenim. Bir de sevgilileri var. Biz onları beraber görüyoruz. (sınıfta gülme oluyor) annem okulda yanlış olduğunu söylüyor." İfadesini kullanmıştır. Bu cümleye destek olarak Ö3 kodlu öğrenci "evet öğretmenim bizim yanımızdan geçerken küfür ediyorlar. Hatta ben öğretmenime söyledim. Öğretmenim onları uyaracağını söyledi." Cümlesini kullanmıştır. Farklı boyutta ise Ö9 kodlu öğrenci "öğretmenim kantinde biz sıra beklerken onlar önümüze geçiyorlar. Uyarınca da sen karışma diyorlar." diyerek istenmeyen öğrenmenin başka boyutuna değinmiştir.

Karma eğitim ortamlarının kullanımında ortaöğretim öğrencilerinden elde edilen analizlere göre görmezden gelme olduğu görülmüştür. Ortaöğretim öğrencisi olan Ö13 kodlu öğrenci "okulda bir sorun olduğunda siz büyüksüzünüz deyip küçüklere hak tanıyorlar. Oysaki bizim haklı olduğumuz anlar da oluyor." diyerek durumu ifade etmiştir.

***Karma Eğitim Ortamlarının Kullanımında Katılımcıların Etkilere Yönelik Görüşleri***

Öğrenci ve öğretmenlerle yürütülen görüşmelerin verileri analiz edildiğinde "etkiler" teması altında "sosyal etki", kategorisi oluşmuştur. Bu başlık altında katılımcıların fikirlerine yönelik bulgular sunulmuştur.

***Sosyal etki.*** Karma eğitim ortamlarının kullanımında araştırmaya katılan hem öğretmenlerden hem de öğrencilerden istenmeyen öğrenmelerin olduğu kategorisine ulaşılmıştır. Öğretmenlerden elde edilen verilere göre T2 kodlu sınıf öğretmeni "Ders bazında öğrenme ile ilgili bir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum. Ancak küçük çocuklar oldukları için küfür duyuyorlar ve ne olduğunu anlamadıklarında ya da olumsuz bir kelime olduğunu anladıklarında onlar da söylüyorlar." ifadesine yer verirken T1 kodlu sınıf öğretmeni "öğrencilerin öğrenmesine etki eden bir durum yok gibi. Sadece onlardan olumsuz şeyler öğrenebiliyorlar. Bu bazen küfür gibi sözel ifadeler oluyor. Bazen ise tavır hareketlerde yapılmaması gereken davranışlar olabiliyor. Bu durumun önüne geçebilirsek daha iyi olacaktır." şeklinde açıklamada bulunmuşlardır. Bu durum öğrencilerin de ifadelerine yansımıştır. Ö2 kodlu ilkokul öğrencisi "öğretmenim benim arkadaşım bir kere bana küfür etti. Yani kötü bir şey söyledi. Öğretmen uyarınca "yukarıdaki abiler de böyle demişti" diye söyledi. Ama ben çok rahatsız oldum. Belki yukarıdaki abiler olmasaydı bana öyle demezdi." şeklinde açıklarken benzer şekilde Ö7 kodlu ilkokul öğrencisi "öğretmenim arkadaşım bana el hareketi çekti. O el hareketini daha önce büyük abilerden görmüştük." ifadelerini kullanmışlardır.

***Karma Eğitim Ortamlarının Kullanımında Katılımcıların Beklentiler Yönelik Görüşleri***

Öğrenci ve öğretmenlerle yürütülen görüşmelerin verileri analiz edildiğinde "beklentiler" teması altında "okulla ilgili beklenti" başlığında kategori oluşmuştur. Bu başlıklar altında katılımcıların fikirlerine yönelik bulgular sunulmuştur.

**Okulla ilgili beklentiler.** Karma eğitim ortamının kullanımında ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme ortamı ile ilgili beklentilerinin olduğu kategorisine ulaşılmıştır. Bu konu ile açıklamalarda bulunan ortaöğretim öğrencileri düşüncelerini sırasıyla şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Lise öğrencilerinin binasını ayrı yapardım. Küçük çocuklarla okumak hiç güzel değil" (Ö17),

“Birden fazla spor salonu yapardım. İlkokul öğrencilerinden bize sıra gelmiyor. Hep onların kullanmasına izin veriyorlar. Bize izin verilmiyor. (Ö16),”

“Okulun her şeyinden küçükler yararlanıyor. Bizi buraya atmışlar gibi hissediyorum.” (Ö14),

“Bizim okulda hiçbir yerimiz yok. Zaten sadece kendi katımız var.” (Ö15),

“Okul çok büyük. Bizim sınıfımız birinci katta ama diğer etkinlik sınıfları farklı katlarda. Onun için hepsine gidiyoruz.” (Ö4) diyerek görüşlerini ifade etmişlerdir.

Karma eğitim ortamının kullanımında ortaöğretim öğrencilerinin okul değiştirme beklentilerinin olduğu kategoriye ulaşılmıştır. Bu öğrencilerden Ö14 kodlu ortaöğretim öğrencisi “bu okula gelmek istemiyorum. Ancak ailem burayı istiyor. Ben sadece lise olan bir okula gitmek isterdim. Şartlarım, fırsatlarım daha çok olurdu diye düşünüyorum.” ve Ö15 kodlu ortaöğretim öğrencisi “tek başına lise olan bir binada okumak isterim.” diyerek görüşünü açıklamıştır.

**Sonuç, Tartışma ve Öneriler**

Araştırma sonuçlarına göre, ilkokul öğrencileri, lise öğrencileriyle aynı binada okumanın kendilerini nasıl hissettirdiği konusunda olumsuz bir değerlendirme yapmışlardır. Bu durum, karma eğitim ortamlarında istenmeyen öğrenmelerin gerçekleşebileceğini göstermektedir. Öğrenciler, büyük öğrencilerden veya çevrelerinden öğrendikleri olumsuz davranışları veya söylemleri tekrarlayabilmektedirler. Bu durum, çocukların algılarını etkileyebilir ve istenmeyen sonuçlara yol açabilir.

Bu olumsuz değerlendirmelerin ardında birkaç faktör etkili olabilir. İlk olarak, yaş farkı nedeniyle ilkokul öğrencileri, lise öğrencilerini büyük ve otorite figürleri olarak görebilirler. Büyük öğrencilerin bazı olumsuz davranışları sergilemesi, küçük öğrenciler üzerinde etkileyici bir etki yapabilir. Bu durum, küçük öğrencilerin bu davranışları taklit etmelerine ve istenmeyen öğrenmelere yol açabilir.

Ayrıca, ilkokul öğrencileri lise öğrencileriyle aynı binada olmanın kendilerine yönelik bir tehdit oluşturduğunu düşünebilirler. Fiziksel ve duygusal açıdan daha savunmasız olan ilkokul öğrencileri, büyük öğrencilerin varlığından dolayı rahatsızlık veya korku hissedebilirler. Bu durum da, olumsuz duyguların ortaya çıkmasına ve istenmeyen davranışların sergilenmesine neden olabilir.

Bu tür olumsuz etkileşimlerin önüne geçmek için, eğitim ortamlarında çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun sınıflandırmalar yapılması önemlidir. Büyük öğrencilerle ilkokul öğrencilerinin etkileşimi kontrol altında tutulmalı ve olumsuz davranışların önlenmesi için yönlendirme ve rehberlik sağlanmalıdır. Öğretmenler, öğrenciler arasındaki ilişkileri izlemeli, olumlu davranışları teşvik etmeli ve olumsuz davranışlara müdahale etmelidir. Doğan, Uğurlu ve Demir (2014) ve Örs, Erdoğan ve Kipici (2013) 12 yıllık zorunlu eğitim sistemine geçişle okul binaların ayrılması sonucunda küçük sınıflar üzerindeki baskının azaldığı, öğrencilerin ve velilerin bu durumdan memnun oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Ayrıca, okul yönetimi ve eğitimciler, öğrenciler arasında hoşgörü, saygı ve empati gibi değerleri vurgulayan programlar ve etkinlikler düzenlemelidir. Bu tür etkinlikler, öğrenciler arasındaki olumlu etkileşimi teşvik edebilir ve olumsuz öğrenmelerin azaltılmasına yardımcı olabilir. Sarı ve Özgök (2014) öğretmenler tarafından öğrencilere saygılı ve hoşgörülü davranılmasının öğrenciler arasında da bu olumlu havanın devam ettirildiği görülmüştür.

Küçük yaştaki öğrencilerin daha kolay etkilenebilir ve taklit edebilir oldukları bilinmektedir. Birlikte eğitim gördükleri büyük öğrencilerin davranışları ve söylemleri, küçük öğrenciler üzerinde önemli bir etki yapabilir. Küfür gibi olumsuz söylemler veya zarar verici davranışlar, küçük öğrenciler tarafından farkında olmadan taklit edilebilir. Bu durum, istenmeyen söylem ve davranışların yayılmasına neden olabilir. Özer (2006) okulda yaşça büyük ya da fiziksel olarak güçlü bazı öğrencilerin, diğer öğrencilere sözlü veya fiziksel saldırıda (örn. hakaret, küfür, dövme) bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bunun yanı sıra, fiziksel etkenler de önemli bir rol oynayabilir. Büyük öğrencilerin fiziksel güçleri, küçük öğrencilere karşı istenmeyen davranışlara yol açabilir. Örneğin, zorbalık veya saldırganlık gibi davranışlar, küçük öğrencilerin güvenliğini tehdit edebilir. Büyük öğrenciler arasındaki fiziksel güç ve güç dengesizlikleri, küçük öğrencilerin fiziksel olarak zarar görmesine neden olabilir. Kepenekçi ve Çınkır (2003) bedensel zorbalık kategorisi içinde itme davranışının, sözel zorbalık kategorisi içinde ad takma ve alay etme davranışlarının ve duygusal zorbalık kategorisi içinde eşyalara zarar verme davranışının olduğunu görmüşlerdir. Ayrıca katılımcılar, zorbalık olaylarının genellikle okul bahçesinde gerçekleştiğini fark etmişlerdir.

Psikolojik etkenler de göz ardı edilmemelidir. Küçük yaşta olan çocuklar, benlik saygısı ve özgüven konusunda daha hassas olabilirler. Büyük öğrenciler arasında yaşanan olumsuz deneyimler, küçük öğrencilerin özgüvenini zedeleyebilir ve psikolojik sorunlara yol açabilir. Zorbalık, dışlanma veya aşağılanma gibi durumlar, küçük öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. Kapçı (2004) öğrencilerin %40'ı bedensel (itme, tekme ya da tokat vb.), sözel (ad takma, alay etme vb.), duygusal (gruptan dışlanma, küçük düşürme vb.) ve cinsel (sarkıntılık, elle rahatsız etme vb.) zorbalık türlerinden birine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Bu bulgular ışığında, ilkokul öğrencilerinin okullarını kendilerinden büyük olan öğrencilerle paylaşmanın olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna varılabilir. Bu durum, ilkokul öğrencilerinin akademik başarılarını olumsuz etkileyebilir, özgüvenlerini sarsabilir ve okula olan motivasyonlarını azaltabilir. Bu nedenle, okulların bu faktörleri dikkate alarak ilkokul öğrencilerinin eğitim ortamlarını düzenlenmesi ve onları benzer yaş gruplarıyla bir araya getirmesi önemlidir.

Yapılan araştırmaya göre, ortaöğretim öğrencilerinin okullarını bilerek veya isteyerek tercih etmeme durumunda, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin okudukları okulu kendilerinin tercih etmedikleri gözlenmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin ortaöğretim eğitimi sürecinde okul seçimi konusunda sınırlı bir etkiye sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin, okul tercihleri üzerinde belirleyici olan çeşitli faktörler bulunabilir. Bunlar arasında bölgesel faktörler, aile baskısı, akademik performans, okulun itibarı ve sosyal çevre etkileri yer alabilir. Araştırmaya göre, öğrencilerin bu faktörler göz önüne alındığında okul tercihlerini isteyerek yapmadıkları görülmüştür. Özdemir ve Karateke (2018) lise tercihlerine yönelik yaptığı bir çalışmada aile, kişisel tercih ve lise tercih puanının etkili olduğu sonucuna ulaşırken Sağdıç (2005) öğrencilerin yarıdan fazlası okulunu kendi seçtiği ve ailenin daha sonraki etken olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ortaöğretim öğrencileri, farklı yaş gruplarından öğrencilerle birlikte eğitim almaktan hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin gelişim özelliklerinin farklılık göstermesinden kaynaklanan zorluklarla ilişkilendirilmektedir. Bu açıklamalara akademik bir perspektiften bakacak olursak, ortaöğretim öğrencilerinin bu endişelerinin çeşitli olumsuz etkilere yol açabileceği gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra, farklı yaş gruplarından öğrencilerin bir arada eğitim aldığı ortamlarda, akademik gereksinimler ve öğrenme stilleri de farklılık gösterebilir. Ortak bina kullanımı, sınıfların veya kaynakların paylaşılması anlamına gelebilir. Bu durum, ortaöğretim öğrencilerinin eğitim ihtiyaçlarına uygun şekilde kaynaklara erişimlerini ve öğrenme deneyimlerini etkileyebilir. Öğrencilerin, kendi yaş gruplarından öğrencilerle birlikte daha homojen bir eğitim ortamında olmaları, onların akademik performanslarını ve öğrenme motivasyonlarını artırabilir.

Ortaöğretim dönemi, bireylerin kimlik gelişimi ve ergenlik dönemine geçiş sürecini içermektedir. Bu dönemde öğrenciler, kendi benliklerini oluşturma sürecinde önemli adımlar atmaktadırlar. Yaş grupları arasındaki büyük farklılıklar, sosyal etkileşim ve kabul görme ihtiyacı açısından zorluklar yaratabilir. Ortaöğretim öğrencileri, kendilerinden farklı yaş gruplarındaki öğrencilerle birlikte eğitim aldıklarında, sosyal uyum sağlamakta güçlük çekebilirler ve kendilerini dışlanmış veya anlaşılmamış hissedebilirler.

Ortaöğretim öğrencilerinin açıklamalarına göre, ellerinde bir imkân olsa programla ilgili değişiklikler yapmak istedikleri, aynı zamanda okul değişikliği yapmak istedikleri ve yalnızca kendi yaşıtlarının olduğu

bir binada okumak istedikleri görülmüştür. Bu tercihlerin akademik açıdan incelenmesi, öğrencilerin eğitim deneyimlerini ve başarılarını etkileyebilecek faktörleri anlamak için önemlidir. Öğrencilerin programla ilgili değişiklikler yapma isteği, onların eğitim ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına daha uygun bir şekilde eğitim almaya yönelik bir arzuyu yansıtabilir. Belirli derslerde veya programlarda derinleşmek, özelleşmek veya farklı bir yaklaşım denemek isteyebilirler. Bu, öğrencilerin motivasyonunu ve ilgisini artırabilir ve akademik başarılarını destekleyebilir.

Okul değişikliği isteği, öğrencilerin mevcut okullarında karşılaştıkları ortamla ilgili belirli sıkıntıları veya memnuniyetsizlikleri yansıtabilir. Farklı bir okula geçerek, öğrencilerin daha iyi bir eğitim ortamı bulma veya daha iyi kaynaklara erişim sağlama umudu olabilir. Bu şekilde, öğrencilerin akademik gelişimlerini desteklemek ve genel eğitim deneyimlerini olumlu yönde etkilemek amacıyla okul değişikliği tercih edebilirler.

Ortaöğretim öğrencilerinin yalnızca kendi yaşıtlarının olduğu bir binada okuma isteği, sosyal etkileşim ve uyum ihtiyaçlarını yansıtabilir. Öğrenciler, benzer yaş gruplarındaki öğrencilerle bir arada olmanın kendilerini daha rahat hissettireceğini ve sosyal açıdan daha uyumlu bir ortam sağlayacağını düşünebilirler. Bu şekilde, öğrencilerin sosyal ilişkileri gelişebilir, arkadaşlık bağları güçlenebilir ve okulda daha olumlu bir sosyal deneyim yaşayabilirler.

Ortak binada eğitim verilmesi gereken zorunlu durumlarda öğrencilerin kullanım alanları tamamen ayrıştırılarak farklı düzey öğrencilerin bir araya gelmesi engellenebilir. Bunun yanında okula giriş çıkış kapısı merdivenler ve ortak kullanım alanları gibi yapıların kullanımı ve geçişi farklılaştırılabilir.

Ortak binada eğitim verilmesi gereken zorunlu durumlarda yapılabilecek bir diğer husus ise programın eşit ve dengeli dağıtımının sağlanması olacaktır. Öğrenciler gerekli ve yeterli seviyede her türlü her türlü eğitimden faydalanmalıdır. Bu konuda programlar düzenlenebilir.

**Kaynakça**


Aydoğan, İ. (2012). Okul binalarının özellikleri ve öğrenciler üzerine etkileri. Milli Eğitim Dergisi. 42(193), 29-43.

Başar, M. A. (2003). İlköğretim Kurumlarının Olanakları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry & research design: Choosing among fiveapproaches. Los Angeles, USA: Sage.

Çabuk, G. (2006). İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Çınkır, Ş. ve Karaman-Kepenekçi, Y. (2023). Öğrenciler arası zorbalık. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 34, 236-253.

Doğan, S., Uğurlu, C. T. ve Demir, A. (2014). 4+ 4+ 4 Eğitim Sisteminin Okul Paydaşlarına Olumlu ve Olumsuz Etkilerinin Yönetici Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Journal of Social Sciences,* 13(1), 115-138.

Durmuşçelebi, M. ve Bilgili, A. (2014). Yeni (12 yıllık) eğitim sistemi, karşılaşılan sorunlar ve dünyadaki uygulamalardan bazılarının incelenmesi. - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* 9(2), 603-621.

Education Northwest, (2022). Excellent and equitable education for all. https://educationnorthwest.org/ adresinden alınmıştır.

Flick, U. (2013). Mapping the field. In U. Flick (Ed.), The SAGE handbook of qualitative data analysis (pp. 3-18). Sage.

GospelWeeklies (2023). Top 10 design ıdeas for school of the 21st century. https://www.pflaumweeklies.com/ adresinden alınmıştır.

Kapçı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma turunun ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1–13.

Karasolak, K. (2009). Mimari özellikleri farklı ilköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin okullarının bina ve bahçeleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Liao, W. (2010). A Study on the Relationship between the Quality of School Facilities and Educational Outcomes. Unpublished Doctoral Dissertation. Taiwan: National Chengchi University.

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. California: Sage publications.

Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi, 17.02.2011 tarih ve 1243 sayılı Resmi Yazı.

Milli Eğitim Bakanlığı (2012). 12 yıl Zorunlu Eğitim Sorular – Cevaplar. http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1567.pdf adresinden alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (2015). Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi. http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_01/19054356_19012015standartlar.pdf adresinden alınmıştır.

Özdemir, Ş. ve Karateke, T. (2018). Öğrencilerin imam hatip liselerini tercih etme nedenleri (Elazığ örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (45), 5-33.

Örs, Ç., Erdoğan, H., ve Kipici, K. (2014). Eğitim Yöneticileri Bakış Açısıyla 12 Yıllık Kesinti-li Zorunlu Eğitim Sistemi: Iğdır Örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (4), 131-154.

Özer, N. (2006). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul güvenliğine ilişkin algıları (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.

Sağdıç, M. (2005). Öğrencilerin, meslek lisesi tercihini etkileyen etmenler ve umut düzeyleri (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Sarı, M. ve Özgök, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve empatik sınıf atmosferi algısı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(2), 479-492.